

Sisäministeriö
Maahanmuutto-osasto

Viite

Sisäministeriön lausuntopyyntö 15.6.2020, SM2018522, SM Dno 2019-1971

Asia

Ulkoministeriön lausunto kansalaisuuslain uudistamista koskevasta sisäministeriön esiselvityksestä

Sisäministeriön maahanmuutto-osasto on pyytänyt lausuntoa koskien esiselvitystä kansalaisuussäännösten muutostarpeista.

Selvityshankkeessa on pääasiallisena tavoitteena ollut selvittää kansalaisuuslain säädöshuollollisia muutostarpeita. Hankkeessa on selvitetty, onko tarpeen parantaa kansalaisuutta koskevien säännösten toimivuutta ja millä tavoin lakia voitaisiin ajantasaistaa ja selkeyttää.

Ulkoministeriö kiittää mahdollisuutta lausua esiselvityksestä ja kiinnittää huomiota seuraaviin esiselvityksen asiakohtiin:

Kansalaisuuteen ja kansalaisuudettomuuteen liittyvät kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet

Esiselvityksessä on käyty kattavasti läpi kansalaisuuteen ja kansalaisuudettomuuteen liittyviä kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita. Esiselvityksen alaluku 1.2.2. käsittelee lapsen oikeuksien yleissopimuksen määräyksiä, joilla on merkitystä kansalaisuuden kannalta. Siihen voisi tarkennuksena lisätä seuraavaa: YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2013 antamassaan yleiskommentissa numero 14 lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon ottanut kantaa lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohtaan, jonka mukaan: "[k]aikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu." Komitea korostaa yleiskommentissaan, että hallintoviranomaiset tekevät kaikilla hallinnon aloilla hyvin laaja-alaisia päätöksiä, joihin kuuluvat muun ohella kansalaisuuteen liittyvät päätökset. Hallintoviranomaisten tekemissä päätöksissä sekä täytäntöönpanotoimenpiteissä tulee arvioida lapsen etua, jonka on myös ohjattava päätöksentekoa ja täytäntöönpanoa.

Ulkoministeriön lupahallinnon piirissä olevien henkilöiden asema

Ulkoministeriö kiinnittää huomiota sen lupahallinnon piirissä olevien henkilöiden asemaan. Ulkoministeriö myöntää tilapäisen oleskeluluvan ulkomaalaislain (301/2004) 69 §:n 3 momentin nojalla ulkovallan diplomaatti- ja konsuliedustuston sekä kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen henkilökuntaan kuuluvalle ja hänen perheenjäsenelleen, kuten myös henkilökunnan yksityisessä palveluksessa olevalle henkilölle, jos henkilö on lähettäjävaltion kansalainen. Henkilöt voivat olla EU-maiden kansalaisia, heihin rinnastettavia tai kolmansien maiden kansalaisia.

Ulkovaltojen edustustojen palveluksessa olevien Suomeen lähetettyjen virkamiesten ja työntekijöiden palvelussuhteet perustuvat yleensä rotaatioon. Samoin kansainvälisten järjestöjen palveluksessa olevien henkilöiden työsuhteet ovat usein määräaikaista. Näiden henkilöiden oleskelu Suomessa on pääsääntöisesti tilapäistä. Henkilöiden elämäntilanteet kuitenkin myös muuttuvat, ja oleskelu Suomessa saattaa eri syistä muuttua pysyväisluonteiseksi. Oleskelu Suomessa ulkoministeriön oleskeluluvalla on saattanut kestää useita vuosia.

KHO:n ratkaisu (KHO: 2020:33) on joissain määrin selkeyttänyt oikeustilaa Euroopan unionin kansalaisten osalta. Ulkoministeriön tiedossa ei kuitenkaan ole, otetaanko oleskelua Suomessa huomioon muiden ulkoministeriön lupahallinnon piirissä olevien henkilöiden kohdalla mahdollisen kansalaisuushakemuksen asumisaikaa harkittaessa. Ulkoministeriö esittää harkittavaksi tämän seikan täsmentämistä esimerkiksi hallituksen esityksen perusteluissa.

Henkilöllisyydestä esitettävä selvitys ja arviointi

Ulkoministeriö pitää kannatettavana, sitä, että selvitettyä henkilöllisyyttä koskevia kansalaisuuslain säännöksiä tarkennettaisiin korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytännön perusteella vastaamaan nykyistä oikeustilaa ja että laissa mainittaisiin, että henkilöllisyyttä koskevan selvityksen arviointi on kokonaisuutena, joka perustuisi luotettavana pidettävään asiakirjanäyttöön.

Tässä yhteydessä ulkoministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että läheskään kaikista maista ei ole saatavissa luotettavana pidettävää asiakirjanäyttöä henkilöllisyyden toteamiseksi. Lainvalmistelussa olisikin tärkeää kiinnittää huomiota asiakirjojen luotettavuuden arviointiin henkilöllisyyttä selvitettyä ja siihen, että henkilöllisyyttä selvitettyä viranomaisella on mahdollisuus pyytää myös muuta selvitystä asianosaisen henkilöllisyyden toteamiseksi, mikäli asiakirjanäyttöä henkilöllisyyden luotettavasta arvioimisesta ei voida pitää riittävänä.

Väestötietojärjestelmästä annetun lain 19 §:n 1 momentin mukaan, jos väestötietojärjestelmään talletettavaksi ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, on se pääsääntöisesti oltava laillistettu. On kuitenkin huomattava, että asiakirjan laillistaminen ei takaa sitä, että asiakirjan sisältö on oikea, sillä laillistamisella varmistetaan asiakirjan antajan toimivalta kyseissä maassa. Laillistamisella ei varmisteta asiakirjan sisällön oikeellisuutta.

Lapsen määritelmä ja lapsen kansalaisuuden saamista koskeva sääntely

Esiselvityksessä on ehdotettu, että lapsen määritelmää voitaisiin muuttaa siten, että lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä ja että Suomen

kansalaiselle syntyvä lapsi voisi saada kaikissa tilanteissa Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla. Muutos vähentäisi vanhempien avioliiton merkitystä lapsen kansalaisuuden saamiselle. Esiselvityksessä ehdotetaan myös, että Suomen kansalaisen adoptoima lapsi voisi saada Suomen kansalaisuuden aina suoraan lain nojalla. Esiselvityksessä esitettyä lasta koskevan määritelmän muuttamisesta sekä lapsen ja adoptiolapsen kansalaisuuden saamista koskevia muutosehdotuksia koskien kansalaisuuden saamisen yksinkertaistamista selvityksessä kuvatulla tavalla voidaan pitää kannatettavina. Muutosehdotus myös vähentäisi viranomaisten työtä myös edustustoissa.

Kansalaisuuden säilyttäminen täytettäessä 22 vuotta (kaksoiskansalainen)

Esiselvityksessä ehdotettu kansalaisuuslain 40 §:n 3 momentin päivittäminen vastaamaan 34 §:ään jo aikaisemmin tehtyjä muutoksia olisi tekninen ja tarpeellinen. Viranomaisilla on velvollisuus ilmoittaa kaikista niistä toimituksista, joiden perusteella kaksoiskansalainen säilyttää Suomen kansalaisuuden 22 vuotta täyttäessään. Lainvalmistelun yhteydessä olisi tarpeen viranomaisyhteistyössä selvittää mahdollisuus siihen, että passin tai henkilökortin hakemisen yhteydessä henkilön Suomen kansalaisuus säilyisi automaattisesti eikä manuaalista ilmoitusmenettelyä kansalaisuuden säilyttämisestä enää tarvittaisi näissä tilanteissa. Käytännössä erityisesti passin ja henkilökortin hakemisen yhteydessä on inhimillinen vaara siitä, että ilmoitus kansalaisuuden säilyttämisestä unohtuu. Menettelyn automatisoinnilla voitaisiin ennaltaehkäistä inhimilliset unohdukset.

Ulkoministeriön virkamiesten ulkomaalaisten puolisoiden kansalaisuuden saamisen edellytykset

Kansalaisuuslain esiselvityksessä on otettu huomioon ulkoministeriön 5.6.2020 sisäministeriölle toimittama esitys siitä, että tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vuoksi lyhennetyn kahden vuoden asumisaikavaatimuksen tulisi koskea kaikkia UM:n yleisuran virkamiesten puolisoita eikä vain siirtymävelvollisten virkamiesten puolisoita. Esiselvityksessä esitettyä muutosehdotusta siitä, että kansalaisuuslain 18 §:n 2 momentissa olevaa luetteloa muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin uusi ulkoasiainhallinnon yleisuran virkamiesten puolisoita koskeva kohta pidetään kannatettavana.

Alivaltiosihteeri

Pekka Puustinen

Yksikön päällikön sijainen,

lainsäädäntöneuvos

Minna-Kaisa Liukko